

Spørrelise nr. 157

RYDDING OG RENGJØRING

Denne spørrelisten blir sendt ut til medarbeidere ved NEG, Nordiska museet i Stockholm, Dialekt- og folkminnesarkivet i Uppsala, Svenska Folkkultursarkivet i Helsingfors og flere lensmuseer i Sverige og Finland. Den vil med andre ord bli besvart av atskillig flere enn vanlig. Dette gir mulighet for å sammenlikne forholdene i de tre landene. I tillegg har man i Sverige planer om å foreta en parallell minneinnsamling blant folk som har rengjøring som yrke.

Rengjøring kan innebære alt fra å tørke støv og rydde aviser til storrengjøring. At det er ”gjort rent” kan ha ulikt innhold for ulike mennesker. Det har også funnet sted store forandringer med nye rengjøringsmidler og -redskaper, med endrede familiemønster og med øking i antallet kvinner med arbeid utenfor hjemmet.

Med denne spørrelisten vil vi undersøke hva folk mener med at det er ”rent og ryddig” – eller ”skittent og rotete”; – hvordan rengjøring og rydding påvirker familielivet, hvordan rengjøring forgår i dag og hvilke forandringer som har skjedd i vår tid. Du behøver ikke føle deg bundet til spørsmålene, – besvar dem i den rekkefølge som passer deg, eller konsentrer deg om det du synes er mest interessant. Men les gjennom hele spørrelisten før du begynner å svare.

Det er ikke ofte man finner fotografier av rengjøring. Derfor vil vi denne gangen komme med en spesiell oppfordring: ta bilder i forbindelse med rengjøring i hjemmet! Helst bør det være svart-hvitt bilder, men det går også bra med papirbilder i farge. Ta gjerne to bilder av det samme motivet, så kan du sende oss et negativ og beholde ett til familiearkivet. NEG betaler for film og fremkalling. Det kan bli interessante bilder for slekten din om noen tiår! Prøv å ta virkelige arbeidsbilder, ikke bare oppstilling foran fotografiapparatet. Ta bilder av arbeidsprosesser, hvordan du flytter møbler, banker tepper og støvsuger, rydder og pusser messing. Ta gjerne bilder før og etter vanlig opprydding. Ta også gjerne bilder av de redskaper du bruker og av deg selv i arbeidstøy. Hvis du ikke kan fotografere selv, eller om du selv gjør rent, kan kanskje en annen ta bilder for deg!

I tillegg er vi som alltid interessert i eldre bilder hvis det finnes. Så sant det er mulig vil vi gjerne vite når de er tatt, hvem de forestiller og hvor/ved hvilken anledning de er fra.

Denne listen er lang og krevende, men det er et emne som alle har vært borte i, tror vi. Det betyr at vi håper at også menn besvarer listen.

LYKKE TIL!

1. Husholdningen

Beskriv din bolig (størrelse, type, standard) og hvem som bor i den. Hvor gamle er de? Har noen voksen sitt daglige arbeid i hjemmet? Fortell også om andre forhold i hjemmet som kan påvirke rengjøringen (for eksempel om noen er syk eller ufør, om noen røyker, om dere har husdyr og lignende).

2. Hva legger du i ”å ha det rent og ryddig”?

Når synes du det er rotet og skittent? Hvilke spesielle tegn fester du deg ved? Hvordan vil du ha det for at du skal synes boligen er ren og ryddig? Hender det at du har dårlig samvittighet for at det er rot og skitt i boligen? Hender det at andre i familien har en annen mening om når det er rent? Hvor går grensen for din egen trivsel, – er det noe du absolutt ikke holder ut?

Sammenlikner du egne krav til renslighet med hvordan det er hos andre? Hva er det i så fall du fester deg ved – gi eksempler! Kommenterer du det til vedkommende eller til andre? Bryr du deg selv om hva andre kan tenkes å mene om orden og rengjøring i ditt hjem? Hvordan påvirker det deg – hva gjør du med det? Synes andre at du har ”renslighetsmani”?

3. Hvem gjør rent og når gjøres det rent?

Når gjøres det vanligvis rent hos deg? Er det bestemte dager, hvilke? Hvis det ikke gjøres rent regelmessig, hva er det da som forårsaker rengjøring? Vasker du – eller rydder du – før du får besøk? Alle slags besøk eller bare spesielle? Har du hjelp utenfra til rengjøring noen gang? Hva har du hjelp til? Hvem hjelper deg? Hvis du rydder og/eller gjør rent daglig, beskriv det daglige arbeidet, for eksempel fra morgen til kveld.

Hvor ofte pleier du å lufte i huset? Plages du av tobakks- eller matlukt?

Har dere storrengjøring – for eksempel vår-, høst- eller julerengjøring? Hvordan skiller denne seg ut fra den mer regelmessige husvask? Synes du for eksempel julerengjøringen nesten overskrider kreftene? Hvor ofte vasker du gardiner? Skifter du gardiner – for eksempel vår og høst?

Hvem har hovedansvaret for rengjøringen? Hvem tar vanligvis initiativet til rengjøring? Hvem rydder og vasker til hverdags – hvem tar de store innsatser? Stilles det spesielle betingelser for at det skal gjøres rent – for eksempel betaling til barn og ungdom i familien? Tar disse eget initiativ? Pleier det bli uenighet om hvem som skal vaske/rydde/støvsuge – hvor det skal gjøres, når og hvordan det skal foregå? I så fall – hvordan løses stridighetene? Har dere skriftlige avtaler eller ukeplaner når det gjelder rengjøringsarbeidet?

Synes du det er hyggelig og trivelig å gjøre rent, eller er det spesielle deler av arbeidet som er særskilt trivelige eller kjedelige? Hører du på musikk, synger eller muntret deg opp på annen måte mens du gjør rent? Konkurrerer rengjøring vanligvis med andre sysler som du heller ville bruke tiden på?

4. Rengjøringsteknikk

Hvordan og av hvem har du lært å gjøre rent? Deltok du som barn i rengjøringen i hjemmet? Hadde du faste oppgaver? Fikk du noen gang belønning? Har yrkeserfaring bidratt til din rengjøringsteknikk? Benytter du deg av spesielle rengjøringsanvisninger, – tips eller ”oppskrifter” – for eksempel fra dags- eller ukepressen?

Fortell hva som finnes i ditt vaskeskap eller tilsvarende. Vi vil gjerne at du lager en nokså detaljert liste over redskaper, rengjøringsmidler og liknende (for eksempel støvsugere, teppebankere, kluter, filler, hansker etc.).

Hvis du av en eller annen spesiell grunn må eller ønsker å bruke særskilte sorter vaskemidler, fortell hvorfor. Har du noe du aldri bruker? Hva leger u vekt på når du kjøper vaskemidler?

Beskriv rengjøringsteknikken når et gjelder de ulike prosessene, for eksempel vask av malte og umalte overflater, gulv, vinduer, kjøkken, ovn/peis, bad og toalett. Pleier du å skure tremøbler? Hva gjør du med heldekkende tepper? Banker du løse tepper og ryer? Hva gjør du med ømtålelige ting – polerte møbler, finere prydgjenstander av glass og lignende? Ha du noen ”rengjøringsknep” – hvor har du eventuelt fått dem fra?

Påvirker rengjøring hjemmets innredning eller møblering? Har dere særskilte regler som er ment å lette rengjøringen? Skal man ta av seg skoene i entreen – gjelder det alle? Var det vanlig før?

Sorterer du søppelet? Hva gjør du med de ulike sortene? Hva gjør du med gamle aviser?

Hvis det i ditt målføre finnes spesielle ord og uttrykk for rengjøringsredskaper og -prosesser vil vi gjerne at du skriver dem ned.

5. Rengjøring i tidligere perioder i livet

Beskriv rengjøring i de ulike husholdninger du har vært medlem av, helt fra din barndom. Er mye forandret siden da? Hvilke prosesser var særskilt tyngende i de ulike periodene/ husholdningene? Hvem hadde ansvaret for rengjøringen og hvordan forløp den? Hadde dere hjelp fra utenforstående – hva hadde dere hjelp til? Kan du huske når særskilte redskaper – for eksempel støvsuger – ble anskaffet? Hvordan reagerte dere på det? Har du endret på rengjørings-teknikk og rutiner etter at du selv har fått ansvaret for dem?

Hva gjorde man med vaskevannet før – fantes det særskilte regler om hvor det skulle helles ut?

Har du noen gang opplevet skadedyr som lopper, lus, møll, melbiller, midd, sukkermaur eller andre småkryp? Hva gjorde dere for å bli kvitt dem?

Mener du at innstillingen til rydding og rengjøring er forandret? Er det til det bedre eller til det verre?

Trives du selv bedre eller dårligere med å gjøre rent i dag enn tidligere?

Anne Moestue

Göran Rosander